2. – 2011. – С. 70–76. 8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України від 02.11.2004 № 15-рп/2004 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04 9. Колісник О. В. Запровадження принципу верховенства права в національне судочинство / О. В. Колісник // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Вип. 21. – 2011. – С. 84–94.

МАНЖАЙ О. В., *кандидат юридичних наук, доцент,*
доцент кафедри захисту інформації
Харківський національний університет внутрішніх справ

МАНЖАЙ І. А., *інженер програміст навчального відділу*
Харківський економіко-правовий університет

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Захист інформації за допомогою правових, механізмів грає одну з провідних ролей у забезпеченні інформаційної безпеки держави. До недавнього часу проблематика інформаційної безпеки здебільшого була предметом дослідження технічної науки, однак на даний час вона все більше набуває міжгалузевого характеру. Це підтверджується дослідженнями І. В. Арістової, І. О. Кириченка, Б. А. Кормича, В. В. Крутова, А. І. Марущака, О. В. Олійника, висновками Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України тощо.

Слово інформація походить від латинського informatio, що перекладається як роз'яснення, викладення. На сьогодні існує досить багато визначень цього поняття. Здебільшого вони окреслюють його найбільш важливу складову, притаманну конкретній науці. Вивчення сутності та властивостей інформації найбільш повно реалізується в рамках теорії інформації, кібернетики, інформаційного права.

У тлумачному словникові української мови наведено загальне визначення інформації – це відомості про які-небудь події, чиюсь діяльність і т. ін.; повідомлення про щось [1, с. 512].

© Манжай О. В.,
Манжай І. А., 2013

У незалежній Україні закріплення поняття інформація на законодавчому рівні відбулося у 1992 р. з прийняттям закону «Про інформацію». Згідно ст. 1 даного закону *під* ***інформацією*** *розуміються будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді* [2].

У завдання даної праці не входить формулювання загальнотеоретичного визначення інформації, нам необхідно дослідити інформацію в правовому контексті. Для цього позначимо її юридично значущі ознаки, які обумовлюють специфіку інформації як об'єкту правового регулювання. До таких ознак найчастіше відносять:

– нематеріальний характер («самостійність по відношенню до носія», тобто цінність інформації полягає в її суті, а не в матеріальному носії, на якому вона закріплена);

– суб'єктивний характер («інформація виникає в результаті діяльності суб'єкта, який усвідомлює свої дії», тобто є результатом інтелектуальної діяльності);

– необхідність об’єктивування для включення в правовий обіг;

– кількісна визначеність;

– невживаємість, можливість багатократного використання;

– збереження інформації, що передається у передавального суб'єкта;

– здібність до відтворення, копіювання, збереження і накопичення [3, с. 56].

Для включення інформації в правовий обіг важливо, щоб вона мала певну об’єктивну форму, а саме була задокументована. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інформацію» ***документом*** *є матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі.*

Інформація не може існувати без носія. Вона взаємодіє з носієм за допомогою її запису, зберігання і зчитування. Принцип зберігання інформації на будь-якому носієві можна умовно представити як зміну однорідності деяких параметрів носія. Тому основною ознакою їх класифікації виступатиме принцип зчитування/запису інформації на носій (рис. 1 – 3), а додатковими – обсяг інформації, яка зберігається, швидкість доступу до даних, ступінь за-

хищеності, поширеність, робоче призначення (рис. 4) [4, с. 278–280].

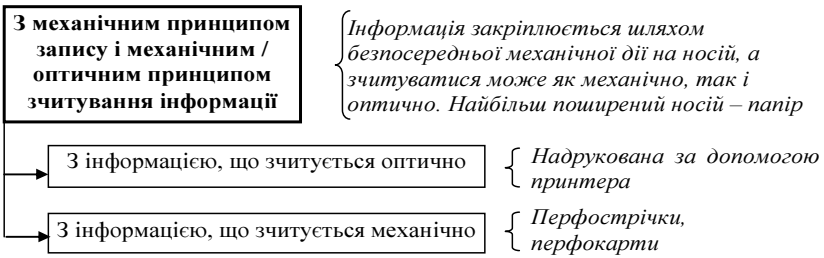

Рис. 1. Класифікація носіїв з механічним принципом зчитування/запису

Рис. 2. Класифікація носіїв з оптичним принципом зчитування/запису

Рис. 3. Класифікація носіїв з магнітним, магнітооптичним, електронним та іншими принципами зчитування/запису

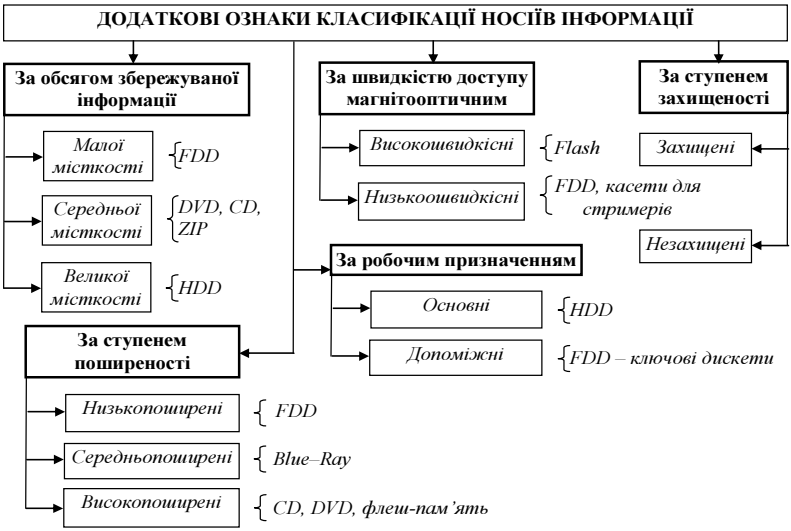

Рис. 4. Додаткові ознаки класифікації носіїв

Систематизовані зібрання документів складають *інформаційні ресурси*, процес роботи з якими називається *інформаційними процесами*. Саме ці два об'єкти потребують першочергового захисту, і для них держава встановлює правові, організаційні та апаратно-програмні механізми забезпечення безпеки.

Нормативно-правове забезпечення захисту інформації складається з низки законів та підзаконних актів, що міцно пов'язані з різними галузями права: кримінальним, цивільним, адміністративним тощо.

Правові механізми захисту різних видів інформації в Україні викладені, перш за все, в таких нормативних актах:

1. Конституція України від 28.06.1996.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012.
5. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010.
6. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011.
7. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992.
8. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984.
10. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992.
11. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994.
12. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003.
13. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994.
14. Доктрина інформаційної безпеки, затверджена указом Президента України від 08.07.2009 № 514.
15. Інструкція про порядок обліку, зберігання і використання доку-

ментів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять службову інформацію, затверджена Постановою Кабінету міністрів України від 27.11.1998 № 1893.

16. Правила забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджені Постановою Кабінету міністрів України від 29.03.2006 № 373.

17. Інші нормативно-правові акти, що містять окремі питання захисту інформації.

Окрім законів та підзаконних актів, правове забезпечення системи захисту інформації складає комплекс внутрішньої нормативно-організаційної документації: різного роду накази та розпорядження; інструкції, в тому числі посадові; положення; договори; пам'ятки, протоколи тощо.

Підсумовуючи, слід відмітити, що значна частина завдань забезпечення інформаційної безпеки держави вирішуються саме правовими методами шляхом вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії кіберзлочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері.

Список літератури: 1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». – 2005. – 1728 с. 2. Про інформацію [Текст]: закон України від 02.10.1992 р.; [із змінами і доповненнями на 03.07.2012] // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48 (01.12.1992). – ст. 650. 3. Мордвинова В.А. Защита информации и информационная безопасность / В.А. Мордвинова, А.Б. Фомина / МГДД(Ю)Т, МИРЭА, ГНИИ ИТТ «Информика». – М. – 2004. – 69 с. 4. Манжай А. В. Проблемы борьбы с компьютерным пиратством и легализации программного обеспечения в Украине. Разработка комплексной системы защиты информации на носителях от несанкционированного копирования / А.В. Манжай // Компьютерная преступность и кибертерроризм: сборник научных работ. – Запорожье: Центр исследования компьютерной преступности. – 2004. – Вып. 2. – С. 278–294.